

“ქართიზაციის” თეორიის კრიტიკის ისტორია XXს. ბოლოს. ეს ნაშრომი ეკუთნის მიტროპოლიტ ანანია ჯაფარიძეს

**მიტროპოლიტი
ანანია ჯაფარიძე
“ქართიზაციის” თეორიის
ისტორია XXს. ბოლოს**

პატიოსანნო და დიდებულნო ქართველნო

ქრისტესმიერ საყვარელო შვილებო 2004 წლის 29 იანვარს უფალი ღმერთის შეწევნით დაფუძნდა „იბერიულ-კავკასიური საერთაშორისო სამეცნიერო-სასწავლო ცენტრი“. ამ კავშირის მიზანია იბერიული (ქართველური) ეთნოსის ენობრივ-კულტურული საერთო ისტორიის, ქართველთა მთლიანობის (ერთიანობის) შესახებ ძველი ქართული, მრავალსაუკუნოვანი ისტორიოგრაფიული შეხედულებების კვლევა და წარმოჩენა.

თვალსაზრისი ქართველი ხალხის ეთნიკური ერთგვაროვნების შესახებ (ჯერ საერთო ენითა და ტერიტორიით, შემდეგ კი ქრისტეშობამდე საუკუნეებით ადრე წარმოქმნილი საერთო სახელმწიფოთი) ტრადიციულია, ქართული საეკლესიო თუ საერო საისტორიო წყაროები „მოქცევაი ქართლისაიდან“ და „ქართლის ცხოვრებიდან“ ვიდრე XIX ს. დასაწყისამდე (ავტოკეფალიის გაუქმებამდე) მუდამ მიუთითებდნენ ამის შესახებ. მხოლოდ რუსეთის იმპერიის ბატონობის დროს, ქართული სახელმწიფოებრიობის გაქრობის კვალდაკვალ, იმპერიულ საისტორიო და საენათმეცნიერო წრეებში წარმოიქმნა (XIX ს. ბოლოს), XX ს-ში ერთადერთ სამეცნიერო საისტორიო თეორიად ჩამოყალიბდა ე.წ. „ქართიზაციის“ თეორია, რომლის მიხედვითაც ძირითადად VIII-X სს-ში აღმოსავლეთ საქართველოში მცხოვრებმა ე.წ. „ქართის“ ტომმა მოახდინა სამხრეთ საქართველოსა და დასავლეთ საქართველოს მოსახლეობის „ქართიზაცია“ (გაქართველება იმით, რომ დანერგა იქ ქართულენოვანება საეკლესიო და საერო ყოფაში, ჩართო ისინი საერთო ქართულ სახელმწიფოებრივ ცხოვრებაში), უფრო ადრე კი ამავე „ქართის“ ტომმა მოახდინა ჰერეზისა და აღმოსავლეთ საქართველოს მთიელების (არაქართული წარმოშობის ტომების) ქართიზაცია-გაქართველება. ამ მოსაზრებამ, თავისი ასახვა ჰპოვა „ქართულ საბჭოთა ენციკლოპედიაში“, რომელიც XXს. 70-იანი წლებიდან გამოიცა.

საქართველოს ეკლესიის წიაღში დაცული ტრადიციულობის შესაბამისად ქრისტესმოყვარე იერარქები, გამოთქვამდნენ შეშფოთებას ოფიციალური ისტორიოგრაფიული თეორიებისა და ეკლესიის წიაღში დაცული ტრადიციული საისტორიო თვალსაზრისის ურთიერთდაშორების გამო. ეს განსაკუთრებით გამოიხატა ჩემს წერილებში, რომელსაც პერმანენტულად გაქვეყნებდი საეკლესიო და საერო ორგანოებში XX ს. 80-იანი წლების დასაწყისიდან ღვთის შეწევნით ვიდრე დღემდე (გამოქვეყნებულია 50 სტატიაზე მეტი), სიტყვებში, რომლებითაც საკმაოდ ხშირად გამოვდიოდი საპატრიარქოსა და სხვა სამეცნიერო ცენტრების მიერ ორგანიზებულ კონფერენციებზე, ასევე განსაკუთრებით გამოიხატა ჩემს წიგნებში— „საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის“ ოთხტომეულში (I ტომი გამოიცა ქ. ახალციხეში 1988 წელს, შემდეგ კი I ტომი ხელახლა გამოიცა თბილისში 1996 წელს), ასევე „საქართველოს საეკლესიო კრებების“ სამტომეულში (გამოიცა 2003 წ.), ასევე სხვა ჩემს წიგნებში (გამოცემული 20-ზე მეტი). უნდა ითქვას: XX ს. 80-იანი წლების დასაწყისში საქართველოს უწმიდესმა პატრიარქმა ილია II-მ წმიდა სინოდის

წევრებს, კერძოდ კი პირადად მე, ვითარცა ისტორიკოსს, დამავალა მომემზადებინა ეკლესიისათვის იმუამად უაღრესად მნიშვნელოვანი თემები საკითხებზე „საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალია“ და „საქართველოს ეკლესიის ადგილი მართლმადიდებლურ დიპტიხში“, რადგანაც ამ დროისათვის საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიისა და საქართველოს ეკლესიის საპატრიარქო ღირსების საკითხის საერთაშორისო საეკლესიო მნიშვნელობა მიენიჭა და ამ საკითხების შესახებ საისტორიო მნიშვნელობის თემებს ჩვენგან ითხოვდნენ კონსტანტინოპოლის მსოფლიო საპატრიარქო და სხვა მართლმადიდებელი ეკლესიები. თემათა შესწავლის დროს საპატრიარქოში შეხვედრები მქონდა საქართველოს ზოგიერთ გამოჩენილ ისტორიკოსთან, რომელნიც უწმიდესის კურთხევით ჩართული იყვნენ და იკვლევდნენ ამ საკითხებს. დაგროვილმა მასალამ, მათ შორის უცხოეთში შესრულებულმა მრავალმა გამოკვლევამ ანდა უცხოეთის არქივებიდან შემოსულმა მასალამ (მაგალითად, მათ შორის აღსანიშნავია ბერძენი მიტროპოლიტის (სარდელი მიტროპოლიტი) მაქსიმეს ნაშრომი „საქართველოს ეკლესია და მისი ავტოკეფალია“, თარგმნილი ბერძნულად რუსულად (რამდენიმე ეგზემპლარი დღემდე გამოუცემელია ქართულ ენაზე), XVIII. ანტიოქიელი და იერუსალიმელი პატრიარქების ასევე ჯერაც გამოუცემელი მასალები) მე საშუალება მომეცა ეროვნული წყაროების ანალიზის შემდეგ სულ სხვაგვარად მომეაზრებინა საქართველოს, მისი ერისა და ეკლესიის ისტორია, რაც ჯერ კიდევ ხელნაწერში XXს. 80-იან წლებში გავაცანი საქართველოს იმდროისათვის ყველაზე გამოჩენილ მკვლევარ ისტორიკოსებს. მათ შორის ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორს, პროფესორ შოთა ბადრიძეს, რომელმაც 1986 წელს თავის ძალზე დადებით რეცენზიაში აღნიშნა „ქართიზაციის“ თეორიის კრიტიკის ისტორიისათვის მნიშვნელოვანი შემდეგი მომენტი: „ეპისკოპოსი ანანია ჯაფარიძე ვრცელი პროგრამით იკვლევს საქართველოს ეკლესიის მნიშვნელოვან საკითხებს, რომელთა მიმართაც ავტორი ყველა შემთხვევაში ნოვატორულადაა განწყობილი, ... ნაშრომის ვრცელი მონაკვეთი უკავია, მაგალითად, იმის მტკიცებას, რომ ქართველი ხალხი თავის ისტორიაში გამოჩენამდე ეთნიკურად ერთგვაროვანი იყო, რაც იმით შეიძლება დამტკიცდეს, რომ თეორიული თვალსაზრისით ადრინდელი ქართული ეთნოსი ჯერ გაუდიფერენცირებული იყო, ამასთანავე საერთო ქართული ენა უნდა ყოფილიყო წინაქრისტიანული ქართული სარწმუნოების ღვთისმსახურების ენა და ა.შ. ამ თვალსაზრისს სურს ავტორს მიუსადაგო მატერიალური თუ წერილობითი წყაროების მონაცემები, რის საფუძველზეც ნაშრომში გატარებულია თვალსაზრისი ქართველთა ეთნიკურ ერთიანობის შესახებ იმ ხანაშიც, როდესაც ჩვენში როგორც აღმოსავლეთ, ისე დასავლეთ საქართველოშიც ქრისტიანობა იქნა გამოცხადებული სახელმწიფო სარწმუნოებად“ (ეპისკოპოსი ანანია ჯაფარიძე, საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის ისტორია, პირველი გამოცემა, ახალციხე-რაბათი, 1988 წელი, გვ. 653).

ამ წიგნში ფაქტიურად შეჯამდა ქართული ისტორიოგრაფიისათვის იმუამად ახალი თვალსაზრისი, რომ ქართველი ხალხი ე.წ. „ქართიზაციის“ შედეგად კი არ ჩამოყალიბდა, არამედ ჯერ კიდევ „მის ისტორიაში გამოჩენამდე“ ანუ ქრისტეშობამდე დიდი ხნით ადრე ეთნიკურ მთლიანობას წარმოადგენდა2 საერთო ქართული ენით და ტერიტორიით3 მოიცავდა როგორც დასავლეთ ისე აღმოსავლეთ საქართველოს. ასეთია შ. ბადრიძის დასკვნა გამოთქმული 1986 წელს (დაიბეჭდა 1988 წელს).

ამ ნაშრომის შესახებ, ამავე წლებში მსგავსი დასკვნა გამოაქვეყნა მეორე ცნობილმა ქართველმა ისტორიკოსმა ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორმა ვახტანგ გოილაძემ. მისი შეფასებით ეპისკოპოსს ანანია ჯაფარიძის საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის ისტორიას „ტიტანური შრომის

შედგებაა შექმნილი და ასეთი ნაშრომი ეკლესიის ისტორიის შესახებ რეკოლუციამდელ საქართველოშიც კი არ შექმნილა“. ვახტანგ გოილაძე კერძოდ წერს – „ნაშრომში საინტერესოაა გადმოცემული ქართული სახელმწიფოს, ქართველი ერისა და ქართული ენის ჩამოყალიბების პროცესი ... ავტორი იმ დასკვნამდე მიდის, რომ ფარნავაზის დროიდან მოყოლებული ქართლი და ეგრისი ერთიანი ქართული ქვეყანა – „ყოველი საქართველო“ იყო ნაშრომში დიდი ადგილი აქვს დათმობილი იმის მტკიცებას, რომ დასავლეთ საქართველოს ზღვისპირა ტერიტორია ასევე იბერიად (ქართლად) იწოდებოდა ... ეპისკოპოსი ანანია ზოგჯერ იბერიის ტერიტორიად მთელ დასავლეთ საქართველოსაც გულისხმობს და ასკვნის, რომ რადგან ამ ერთიან ისტორიულ ქართულ ტერიტორიაზე² ერთიანი ქართველი ხალხი ცხოვრობდა,³ ერთიანი შეგნებით,⁴ ერთიანი კულტურით, მთელ ამ ტერიტორიაზე IV ს-დან წირვა-ლოცვა,⁵ ერთ ქართულ ენაზე იყო“ (იხ. ეპისკოპოსი ანანია ჯაფარიძე, საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის ისტორია, ახალციხე-რაბათი 1988, გვ. 660). ვ. გოილაძის იგივე თვალსაზრისია გამოთქმული ამავე წიგნის ახალ გამოცემაში, რომელიც 1996 წელს განახორციელა გამომცემლობა „მერანმა“ (წიგნი ბუდაპეშტში დაიბეჭდა). უფროადრე ცალკე ბროშურის წიგნის სახით გამოიცა ვ. გოილაძის ვრცელი გამოკვლევა აღნიშნული წიგნის შესახებ, ცხადია მასშიც იგივე აზრია გამოთქმული (თბ. 1995), რომ ეპისკოპოსმა ანანიამ პირველმა გამოთქვა თვალსაზრისი¹ ქართველთა საერთო ტერიტორიის,² საერთო ენის, ³ერთიანი შეგნების,⁴ ერთიანი კულტურისა,⁵ ერთიანი უძველესი სახელმწიფოს შესახებ კრისტესობამდევე.

ცნობილი მეცნიერი, ისტორიკოსი და წყაროთმცოდნე ისტორიულ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი გიული ალასანია ეპისკოპოს ანანიას აღნიშნულ ნაშრომს აძლევს უაღრესად დიდ მნიშვნელობას და წერს: „ამგვარად ეს ნაშრომი ქართულ ისტორიოგრაფიაში იმ სისხლის გადასხმას ჰგავს, რომელიც დროდადრო აუცილებელია ჯანსაღი ორგანიზმის შესანარჩუნებლად წიგნი მიზნად ისახავს ალადგინოს საქართველოს წარსულის ობიექტური და სრული სურათი ნაბიჯ ნაბიჯ, სხვადასხვა წყაროებით ასაბუთებს¹ დასავლეთ და აღმოსავლეთ საქართველოს ერთიანობას ... წიგნში ცალ-ცალკეა განხილული ერის ნიშნები როგორც არის, ²საერთო ენა, ³საერთო ტერიტორია, ⁴საერთო კულტი, ⁵ერთმორწმუნეობა, ⁶საერთო ფსიკური წყობა, ⁷საერთო ეთნიკური წარმოშობა, ⁸განუწყვეტელი ისტორიული და ეკონომიკური კავშირები და სხვ. ყველა ამ ნიშანს მკვლევარი ძალზე ადრე ხედავს ქართველი ხალხის ისტორიაში, ჯერ კიდევ ქართლის სახელმწიფოს ჩამოყალიბების დროს ძვ. წ. IV-III სს.“ (იხ. წიგნი: ვ. ალასანია, ვ. გოილაძე „საქართველოს ეკლესიის ისტორიის პირველი სრული გამოკვლევა, თბ. 2000, გვ. 6).

ათეულობით ცნობილმა ქართველმა ისტორიკოსმა და შესაბამისმა საისტორიო კათედრებმა გამოთქვეს თვალსაზრისი ამ წიგნის შესახებ, მათ შორის, ჩვენი საკითხის განსახილველად საინტერესოა ისტორიკოს მეცნიერებათა დოქტორ ბიჭიკო დიასამიძის ნაშრომი „ქრისტიანობა დასავლეთ საქართველოში“ ბათუმი, 2001 წ. აქ ავტორი დიდ შეფასებას აძლევს ეპისკოპოსს ანანიას ჯაფარიძის წიგნს – „საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის ისტორია“ და წერს – „მთავარეპისკოპოს ა. ჯაფარიძის გამოკვლევები ყველაზე სრულყოფილი ნაშრომებია საქართველოს ეკლესიის პრობლემებზე“ (9გვ. 16). კერძოდ აქ ბ. დიასამიძე წერს: „სარწმუნო ჩანს მთავარეპისკოპოს ა. ჯაფარიძის აზრი, რომ მართალია, არსებობდა ახლად წარმოქმნილი ქართული ფუძე ენის დაშლის შედეგად მიღებული ტომობრივი ენები ქართველისა და მეგრელებისა, მაგრამ ეს ენები ერთმანეთის მიმართ დიალექტებს წარმოადგენდნენ და იმდენად ახლოს იდგნენ ერთმანეთთან, რომ შეიძლებოდა ერთიან ენაზე ლაპარაკი“ (ბ. დიასამიძე ქრისტიანობა დასავლეთ საქართველოში, ბათუმი, 2001, გვ. 74).

მაშასადამე საქართველოს გამოჩენილი ისტორიკოსების თვალსაზრისით ეპისკოპოსმა ანანია 1988 წელს გამოაქვეყნა ფუნდამენტური მოცულობის გამოკვლევა, რომელშიც პირველად გამოთქვა შემდეგი მოსაზრება, ჯერ კიდევ ქრისტესშობამდე დიდი ხნით ადრე არსებობდა სსაერთო ქართული კოინე ენა, მეგრული ქართული ენის დიალექტია, ღარსებობდა საერთო ქართული ეთნოსი ერთი ენით, ერთი კულტურით, ერთიანი ფსიქოლოგიური წყობით, საერთო ქართულ ეთნოსს გააჩნდა ერთი ტერიტორია დასავლეთ-აღმოსავლეთ საქართველოს მომცველი, შემდეგ კი საერთო სახელმწიფო ჯერ კოლხეთი და შემდეგ კი ქრისტესშობამდე IV-III სს-დან ქართლი.

კოლხეთი, რომ საერთო ქართული სახელმწიფო იყო ეს უფრო გამოწველილვითაა გამოკვლეული ეპისკოპოსს ანანიას წიგნში – „ქართველთა წინაპრების ბიბლიური ისტორია ადამიდან იესომდე“, თბ. 1994წ. კერძოდ, რომ კოლხეთში ერთიანი ქართული სახელმწიფოს ფორმირების ეპოქა წინ უსწრებდა ფარნავაზის ეპოქას. ე.წ. „კოლხური კულტურა“ მოიცავდა დღევანდელი საქართველოს ტერიტორიას და ცილდებოდა კიდევ მის საზღვრებს, მოიცავდა ჩრდილო კავკასიის ნაწილსაც და სახმხრეთით კი ვრცელდებოდა დღევანდელი თურქეთის ქალაქ ორდუმდე და სომხეთში – სევანის ტბამდე. ეს იყო ერთიანი, ჯერ კიდევ არადიფერენცირებული ქართველი ხალხის კულტურა და მისი განსახლების საზღვრები (დასახ. ნაშ. გვ.58). ამიტომაც სახელი „კოლხი“ არა რომელიმე ქართული ტომის, არამედ საერთო ქართველური ელემენტის აღმნიშვნელი იყო. წიგნში აღნიშნულია: „სახელი „კოლხი“ სუსტად დიფერენცირებული ქართულ ეთნიკურ ერთობას მოიცავდა (ამიტომაც უწოდებდნენ „მოსხებს“ – კოლხებს)“ (ეპისკოპოსი ანანია ჯაფარიძე, ქართველთა წინაპრების ბიბლიური ისტორია, თბ. 1994, გვ. 59). ამ წიგნში გამოთქმულია დასკვნა ენის შესახებ, რომ კოლხეთის წიაღში ჩამოყალიბებულ ერთიან ახალ ქართლის სახელმწიფოში (გვ.62) რომელიც დაარსებული იქნა ფარნავაზის მიერ – „ფუძე ქართული ენის დაშლის ხარისხი დიდი არ იყო. ტომების ენები ახლოს იყვნენ ერთმანეთთან. ქართველთა, ზანების და სვანების ენები, ცხადია ამ 2500 წლის წინ ერთმანეთის მიმართ დიალექტებს წარმოადგენდნენ. ისინი დამოუკიდებელ ენებად ჩამოყალიბდნენ შემდგომ, საფიქრებელია მას შემდეგ, რაც ფარნავაზის მიერ შექმნილი სახელმწიფო დაიშალა (იგულისხმება ვახტანგ გორგასალის შვილთა დროს“ (იქვე, გვ. 65).

მაშასადამე, პირველად ქართულ ისტორიოგრაფიაში გამოითქვა მოსაზრება, რომ მეგრული დიალექტი (ენა), ისევე როგორც სვანური თავისი სახით ფორმირდა მოგვიანებით VI-VIII სს-შემდეგ ამიტომაც VIII ს-ში ჩამოყალიბებულ აფხაზთა სამეფოში ქართული ენა – ანუ მოსახლეობის დედა ენა იქცა სახელმწიფო და საეკლესიო ენად!).

ცხადია ათიათასობით ტირაჟით გამოცემულ ამ წიგნებში გამოთქმული თვალსაზრისი გავრცელდა კიდევ მთელ საქართველოში, თუმცა ცხადია მას ოფიციალური ენათმეცნიერები თითქოსდა ვერ ამჩნევდნენ, თუმცა კი კარგად იცნობდნენ, მათ საკუთარ ბიბლიოთეკებში უდევთ კიდევ ეს წიგნები (წიგნი „ქართველთა წინაპრების ბიბლიური ისტორია“ 5000–იანი ტირაჟით გამოიცა 1994 წელს, ხოლო „სამოციქულო ეკლესიის ისტორიის“ ოთხტომეულის, ასევე „საეკლესიო კრებების“ სამტომეულის საერთო ტირაჟი, სხვა 20 დასახელების მსგავსი შინაარსის წიგნებთან ერთად 10 000-ს აჭარბებს, წიგნების საერთო იდეაა „ქართიზაციის“ თეორიის უმართებულობის მეცნიერული მტკიცება.

საბჭოთა კავშირის რღვევის წლებში, საქართველოში სეპარატისტულმა რეჟიმებმა და მებრძოლებმა კარგად გამოიყენეს აღნიშნული „ქართიზაციის“ თეორია თავიანთი მიზნებისათვის, ამიტომაც უკან დახევა შეუძლებელი გახდა, საჭიროდ მივიჩნევ პრესის (ცენტრალური გამოცემების)

საშუალებით საჯაროდ, დაუფარავად წარმომეჩინა და გამეკრიტიკებინა „ქართიზაციის“ თეორია 1988-1989-91 წლებში. წერილები იბეჭდებოდა გაზეთებში „სახალხო განათლება“ და „ერი“, რომელთა რედაქტორი იყო პროფესორი აპოლონ სილაგაძე. 1990 და 1991 წლებში ვწერდი – „იდეა აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთის, ჰერეთის, დასავლეთ და სამხრეთ საქართველოს მოსახლეობის „ქართიზაციის“ ანუ გაქართველების შესახებ ხელოვნურია. სინამდვილეში კი ძველი ქართული წყაროების თანახმად მთიანეთის, კახეთ-ჰერეთის, დასავლეთ და სამხრეთ საქართველოს მოსახლეობას „ქართიზაცია“ არ ესაჭიროებოდა, რადგანაც ძველთაგანვე (და ფარნავაზ მეფის დროსაც) აღნიშნულ კუთხეთა მცხოვრებნი, როგორც მთიულები, ისე ეგრისელები (მესხებსა და ჰერ-კახელებზე რომ არაფერი ვთქვათ ქართველი ხალხის ძირითად ნაწილებად განიხილებოდნენ. . . . ქართული ენა ამ კუთხეებში „ქართული ეკლესიის გაბატონების“ გამო კი არ „გავრცელდა“ და ამის გამო მათი „ქართიზაცია“ კი არ მოხდა, როგორც წერს ჩვენი ენციკლოპედია, არამედ ჯერ კიდევ ქრისტიანობამდე, წარმართობის დროს კულტმსახურების ენა ქართული იყო ყველა აღნიშნულ კუთხეში“ (ეპისკ. ანანია ჯაფარიძე, პოლემიკა „უამთააღმწერლობა ჭეშმარიტის მეტყველება არს“, გაზ. „სახალხო განათლება“, 17.V,1990 წ. გადაბეჭდილია წიგნში ეპისკ. ანანია ჯაფარიძე, „დედა ეკლესია“ 1996წ. გვ.196). ამ წერილის გამოქვეყნების შემდეგ ჩემთან მძაფრი პოლემიკა გამართა ნ. მარის მოწაფემ ცნობილმა მეცნიერმა იოსებ მეგრელიძემ, მასთან კამათისას მე გამოვაქვეყნე წერილი, რომელშიც აღინიშნა – “ქრისტეშობამდე IV–III სს–ში უკვე შეიქმნა ერთიანი ქართული სახელმწიფო, სავალდებულო ქართული ენით, ამ დროს მეგრული და ქართული ენები ძლიერ ახლოს იდგნენ ერთმანეთთან და ერთმანეთის მიმართ დიალექტებს წარმოადგენდნენ, ანუ სახელმწიფო ქართული ენა სრულიად გასაგები იყო ეგრისის მოსახლეობისათვის, ის მის დედაენას წარმოადგენდა, თუმცა კი თანდათან ვითარდებოდა და ყალიბდებოდა ახალი დიალექტი“ (ეპისკ. ანანია ჯაფარიძე, „რაი არს ჭეშმარიტება“, გაზ. „ერი“, 27.II,1991წ. გადაბეჭდილია წიგნში “დედა ეკლესია”, 1996, გვ.214).

აღნიშნული გაზეთები იმ დროს, ჯერ კიდევ საბჭოთა კავშირის სახელმწიფოს არსებობისას აღნიშნული წერილების გამოქვეყნების დროს ასეულ ათასობით ტირაჟით ვრცელდებოდნენ მთელ საქართველოში, ამიტომ საოცარია, როცა ზოგიერთი ახალი მკვლევარი 2003-2004 წლებში დაბეჭდილ 100-200 ეგზემპლარით გამოსულ თავიანთ წერილებში, თუმცა კი იმეორებენ ჩემს მიერ გამოთქმულ, (უძველეს ქართულ, ეკლესიის წიაღში დაცულ) მოსაზრებას ჩვენი ენობრივი და ეთნიკური მთლიანობის შესახებ, მაგრამ რატომღაც თავიანთ “აღმოჩენილად” მიიჩნევენ, სხვა თუ არაფერი იოსებ მეგრელიძე, რომ მათი კოლეგა ისტორიკოს-ენათმეცნიერი იყო ნიკო მარის მოწაფე?!

1998 წელს იქამდე ხელნაწერებით მრავლად გავრცელებული “საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის ისტორიის მეორე ტომი გამოიცა, სადაც უკვე პირდაპირაა წარმოდგენილი ე.წ. “ქართიზაციის” თეორიის უმართებულობა. აქ გაკრიტიკებულია ქართულ ენციკლოპედიაში გამოთქმული მოსაზრება, რომ “ქრისტიანობის გავრცელება აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთში მათ ქართიზაციას განაპირობებდა. რაც შეეხება დასავლეთ საქართველოს დასავლეთ საქართველოში გაბატონდა ქართული ეკლესია და მღვდელმსახურებაც ქართულ ენაზე სრულდებოდა, რამაც დიდად შეუწყო ხელი დასავლეთ საქართველოს ქართიზაციის პროცესს” (ქსე. ტომი “საქ. სსრ”, გვ. 61). ამ წიგნში აღნიშნულია ტერმინი “ქართი” ნიკო მარის შემოღებულია ცხადია

მისგან მომდინარეობს იდეა აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთის და დასავლეთ საქართველოს მოსახლეობის ქართიზაციის შესახებ, ხელოვნურია ტერმინი და იდეა, სინამდვილეში ძველ ქართულ წყაროთა თანახმად არც მთიანეთისა და არც დასავლეთ საქართველოს მოსახლეობას ქართიზაცია არ ესაჭიროებოდა, რადგანაც ძველთაგანვე და ფარნავაზ მეფის დროსაც, როგორც მთიელები, ისე ეგრისელები ქართველი ხალხის ძირითად ნაწილად განიხილებოდნენ, ისე, როგორც საქართველოს სხვა კუთხეთა მცხოვრებნი აღსანიშნავია ნ. მარი აღზრდილი იყო პროფესორ პატკანოვის მიერ, ამიტომაც ავითარებდა პატკანოვის საისტორიო შეხედულებებს” (ეპის. ანანია “საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის ისტორია ტ. II, 1996, გვ. 262).

ამ წიგნში “ქართიზაციის” თეორიის კრიტიკას ეძღვნება 100 გვერდი (გვ. 259-350), ესაა მთელი თავი, რომელსაც აქვს 6 დიდი პარაგრაფი, ესაა ქართულ და უცხოურ წყაროებზე დაყრდნობილი ფუნდამენტური ნაკვლევი, ახლა ზოგიერთი ისტორიკოსი მის ძირითადად დასკვნებს გადმოცემს 6 ფურცლით და მიიჩნევს საკუთარ სამეცნიერო ნაშრომად! საკვირველია.

როგორც ითქვა “ქართიზაციის” თეორიის კრიტიკას ეძღვნება ჩემი სხვა უამრავი წიგნი და ნაშრომი, გამოქვეყნებული თუ კონფერენციებზე წარმოდგენილი, ჩვენს საზოგადოებაში, როგორც იქნა ჩაინერგა იდეა, რომ შესაძლოა რუსულ-კომუნისტურ-ათეისტური “ქართიზაციის” საისტორიო თეორიის გვერდით შეიძლება არსებობდეს ძველი ქართული თეორია ქართველი ხალხის ერთიანობისა შავი ზღვიდან სომხეთ-ალბანეთამდე ქრისტეშობამდელ ხანაშივე. ამ იდეას, მის გავრცელებას ხალხსა და სამეცნიერო წრეებში ემსახურებოდა 1983 წლიდან დღემდე, თითქმის 20-ზე მეტი წლის განმავლობაში, გამოქვეყნებული ჩემი ყოველი ნაშრომი, ეს კარგად იციან ისტორიკოსებმა და შესაბამისმა წრეებმა, სასურველია ამას ენათმეცნიერებმაც მიაპყრონ ყურადღება, ამისათვის შეიქმნა კიდევ წერილის დასაწყისში აღნიშნული კავშირი, რომელშიც იმედია მრავალი წევრი გაერთიანდება.

10. II.

2004

“ქართიზაციის” თეორიის ისტორია XXს. ბოლოს. დასასრული